

Selmecbánya inspirálta gondolatok

Örömmre szolgált, hogy Árpád „apánk” emlékét idéző és több történelmi esemény évfordulójának évében az egyesületünk szeptember első péntekén „hivatalosan” is részt vett a Selmecbányai Szalamanderen. Azért is figyelemre méltó az elhatározás, mert a mai felgyorsult eseményű világunkban a közösségek szövetségét átható minőségi kötőelemei oly mértékben meglazultak, hogy veszélybe került az emberi mivoltunk, az az emberség, amely az igényességben, szolidaritásban, önmérsékletben stb., vagyis a műveltségben, az erkölcsösségben nyilvánulhat meg, illetve a kultúráltságban összegződik. A korunk társadalmának „fejlett” technikai arzenálja mára többszörösen meghaladta erkölcsi tartalékait és nem tudjuk, milyen értéknek kell (kellene) engedelmessékedni. Egyre nyilvánvalóbban vetődik fel az a kérdés, hogy van-e alternatíva a globalizációval, (a pénz) uralmával szemben? Milyen esélyük van a lokalitás, a közösségek kulturális értékeinek ebben a folyamatban? Versenyben!? Képesek leszünk-e kiszűrni a hatásokból – a virtuáliból – a hasznosat és a jót?

A kérdés azon tapasztalatok ellenében is fennáll, hogy a múlt század totalitárius rendszerei rendszerint az elfelejtendő, letűnt divatok sorsára jutottak. Ugyanakkor még nem tudtunk megszabadulni abban a korszakban ránk „rakódott” alattvalói attitűdöktől, annak ellenére, hogy már vannak jelek a gyökerekhez való visszatérésre. Valami hasonló tapasztalattal szembesülhettek a selmecbányai szalamander-felvonulás azon résztvevői, akik „fejlettebb érzékelőkkel” (szem, fül és erkölcsi érzék) rendelkeztek. Azok tapasztalhatták a város „ösi” kulturális gyökereinek felszínre törő hatását, a tradíciói felelevenített formáiban. A város, keresve a megújulás lehetőségeit a polgárosultság még megmaradt értékeiből merítve, kultúrája bizonyos szeletét megújítva rendezi meg a szalamander napokat. E „folyamatba” a hazai bányász-kohászok elég korán (egy-másfél évtizede) bekapcsolódtak.

Az egyesületünk szervezeten ebben az évben vett részt. A bányász, kohász és erdész résztvevők az óvárbán történt hősi emlékmű koszorúzása után a kijelölt gyülekező helyen rendeződtek a megkívánt alakzatba. A több száz fős magyar (hazai) menetoszlop közös A mi nótánkkal kísért menetét a helyi lakosság meglepő rokonszenvvel fogadta. A vártnál több magyar nyelvű üdvözlő köszöntés mellett tapsokban kifejeződő megnyilvánulásokon túl egyesek angolul is kifejezték üdvözlésüket. A szlovák bányászkülöntséggel és a város Polgármesterével történt találkozás, fogadás szintén a régi gyökerek hatását érzékeltetve zajlott, és „nagypolitika-mentesnek” volt minősíthető. A szűkebb erdészkülöntség az alkalomból megkoszorúzta még Alma Materünk kiemelkedő erdész professzorainak, Szécsi Zsigmondnak és Fekete Lajosnak a síremlékeit. Az alkalom részletesebb közlését mellőzve kisebb csoportunk tagjaként a vázolt benyomások készítették néhány mélyebb gondolat rögzítésére, közreadására.

Meggyőző volt, hogy a közös dal, a műveltség és a kultúra mentén lehet a Kárpát-medence „deformálódott” erkölcsű szakembereit, népeit egymás közelébe terelni, éppen a globális negatív hatások mérséklésére. Azokat a – közzóban rejlő – kulturális áthatottságokat célszerű mobilizálni, amelyek az

egyének közösségi kötelekeit, lehetőségeit gazdagították. Az ember a természet színfoltjait, változatosságát pszichológiai értelemben, mint „gyerekszobáját”, sohasem felejt el. Az emlékezetében az Én és az élettér viszonya az egyed fejlődésének kezdeti szakaszában feloldhatatlan egységgé válik, bevésoódik emlékezetébe, és később tudatosan az emberben mint szülőföld. Ha a táj elveszti sajátos arcát, megszűnik a kötődési alap. Selmecbánya rendkívül változatos felszíni formáival, az adottságokhoz hasonló építészetével lényegében (elmaradásával „változatlanul” hagyta), megőrizte ezt a „fajta” kötődési alapot. Nem hiába volt Selmecbánya a 18. sz. elején a történelmi Magyarország három legnagyobb városának egyike - Pozsony, Debrecen mellett. Talán már akkor is meghatározta fejlődésüket a műveltség és a kultúra szintje? Véleményem szerint nagy valószínűséggel.

Azt hiszem, a jövőben az emberi mivoltunkban kell változni, mert egyre több embertelen emberrel találkozunk, de például nem ismerünk rókátlan rókát, vagy sakáltalan sakált. Következésképpen az erkölcsiséget, etikai szerepet, mint szellemi értékeink gyökereit kell erősíteni úgy, hogy a közösségek emberi tartalma elősegítse a tartós együttműködést az idegen globális káros hatásokkal szemben is, mert közel az idő, amikor nem lesz más választásunk. Mára az igények kielégítésben szinte visszafelődött a természeti dolgok iránti respektus képessége, az etikus üzleti magatartás. Napjainkban a gazdaság fokozódó megosztottsága, a termelési alappal összefüggő viszonyok bizonytalansága, nyitottsága korlátlanokká tették a kizsákmányolás lehetőségeit.

A bevezetőben feltett kérdésre és kihívásra ma, a lokalitás és a közösségi kulturális erői fegyverzetében válaszolhatunk, azok együttműködésében szállhatunk „versenybe”. Ellenkező esetben gyarmattá válás útjára tévedünk!? Németh László nem hiába irányította népe figyelmét arra, miszerint: „A műveltség nem ünnepi ruha, amelyet hordani kell! A műveltség a helytállás segédesszé, a kifejezés szerszáma, a vállalkozás fegyverzeté.”

Az állampolgároknak a nemzetgazdaság részeként, de autonóm szerveződésű közösségeiként a lakóhely, ill. a tájegység integrátumaként meghatározóan kell részt venniük a természeti adottságaik használatában, ill. szülőföldjük fejlesztésében – és nem a kihasználásában, értéknormáik formálásában, kulturális megnyilvánulásaik gondozásában. Akkor talán az Ember megtalálhatja/őrizheti, értékesebbnek tekinti otthonát, mint csak a pénzt, úgy, ahogyan azt Radnóti Miklós „Nem tudhatom...” című versében kifejezésre juttatta:

*Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőbázám itt e lángoktól ölelt
kis ország, messze ringó gyerekkorom világa...*

*Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály;
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nekem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szőlőt és sírokat,
a sírok közt anyókat, ki balkan sírokat.*

S. Nagy László

(A szerző, gondolatait 2007-ben vetette papírra.)

